

Інтеграція національних наукових ресурсів та інтелектуальний доступ до інформації

Засідання секції «Інтеграція національних наукових ресурсів та інтелектуальний доступ до інформації» відбулося 6 жовтня 2016 р.

У вступному слові директор Інституту інформаційних технологій НБУВ, д-р наук із соц. комунікацій **К. В. Лобузіна** зазначила, що тема інтеграції національних наукових ресурсів та кооперації зусиль наукових установ з формування інформаційного простору є актуальною та пріоритетною у діяльності бібліотечної спільноти України.

Секція об'єднала понад 40 учасників з різних наукових бібліотек. Їхній увазі були представлені доповіді з такої тематики:

- Корпоративні проекти наукових бібліотек.
- Впровадження системи авторитетних файлів.
- Нові технології та форми електронного інформаційного обслуговування користувачів.

Виступаючи з доповіддю «Бібліотечні каталоги нового покоління: інноваційні рішення для наукових бібліотек України» **К. В. Лобузіна** ознайомила присутніх з розробкою Центру бібліотечних електронних ресурсів і технологій. Йшлося, зокрема, про корпоративний проект «Наука України: доступ до знань», учасниками якого є 71 установа. Він призначений для популяризації, підвищення рейтингу та доступності електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів наукових бібліотек України. Було представлено портал проекту, його пошукова система, яка забезпечує користувачам зручну навігацію в інформаційних ресурсах бібліотек України за різними параметрами. Доповідачка відзначила активну участь у проекті наукових бібліотек вишів та закликала долучитися до проекту. Представлений проект розглядався у тісному зв'язку з ресурсом «Науковці України», який формується на основі бібліографічних записів авторефератів, захищених в Україні кандидатських і докторських дисертацій. На думку **К. В. Лобузіної**, джерелом наповнення цього ресурсу також мають стати зареєстровані бібліотеки-учасники проекту «Наука України: доступ до знань» через систему інтерактивного анкетування. Формування корпоративних документно-інформаційних ре-

сурсів, розроблення навігаційно-пошукового апарату тісно пов'язані з впровадженням системи авторитетних файлів.

Характеризуючи науковий ресурс «Цифрова бібліотека «Україніка», який перебуває на стадії розробки, **К. В. Лобузіна** розкрила особливості його формування, джерела наповнення та специфіку доступу до повнотекстових матеріалів.

Під час обговорення доповіді присутні вносили конкретні пропозиції щодо удосконалення взаємодії з бібліотеками-учасниками корпоративних проектів та висловлювали побажання співпраці у розробленні авторитетних файлів.

Зав. відділу НБУВ, канд. техн. наук **Н. Ф. Самохіна** продовжила тему корпоративної співпраці. У доповіді «Організація фонду електронних бібліотечних ресурсів як засіб доступу до наукової інформації» вона охарактеризувала ресурси «Наукова електронна бібліотека» та «Наукова періодика України», розкрила джерела формування та тематичне спрямування «Наукової електронної бібліотеки». Були також представлені статистичні дані наповнення ресурсу, зокрема, 36 тис. бібліографічних описів та 57 тис. електронних документів.

Торкаючись проекту «Наукова періодика України», **Н. Ф. Самохіна** на прикладі журналу «Бібліотечний вісник» детально проаналізувала пошуковий інтерфейс інформаційного ресурсу, його інтеграцію з реферативною базою даних «Україніка наукова» та інформаційними сервісами Google Академія. Статистичні дані використання ресурсу за останні роки засвідчили його популярність серед користувачів не лише в Україні, але й за кордоном. Цьому сприяють інформаційне наповнення ресурсу, індексація статей пошуковими системами, участь у проекті зарубіжних видань-партнерів НБУВ.

Наук. співробітник НБУВ **Л. В. Коновал** у своїй доповіді «Досвід національних цифрових бібліотечних проектів країн Сходу у контексті формування електронної бібліотеки «Україніка» представила національні наукові цифрові проекти Китаю, Японії, Індії. Спираючись на багаторічні дослідження цифрових бібліотек різних країн світу, авторка виокремила загальні принципи формування контенту цифрової бібліотеки, види її колекцій, специфіку інтерфейсу. Увага присутніх зверта-

лася на особливості організації формування цифрових бібліотек, їх навігаційно-пошукових систем та представлення повнотекстових матеріалів для користувачів. На завершення доповідачка проаналізувала чинники, необхідні для успішної реалізації національної цифрової бібліотеки.

Формуванню національної цифрової бібліотеки «Україніка» на онтологічних підходах була присвячена доповідь мол. наук. співробітника НБУВ **І. П. Перенесієнка** «Використання онтологій в організації електронних бібліотечних інформаційних ресурсів наукової бібліотеки». Автор торкнувся змісту поняття «онтологія», її типології та значення для представлення цифрових ресурсів. Було, зокрема, проаналізовано використання онтологій для організації тематичних електронних ресурсів бібліотеки «Україніка», яка кумулює повнотекстові документи з питань українознавства – історії, літератури, мовознавства, географії тощо. На думку І. П. Перенесієнка, для структурованого подання інформації необхідно проводити певне узагальнення предметної області (у даному випадку українознавства), що забезпечує управління, представлення, розкриття та пошук інформації у рамках всієї БД. На прикладі бібліографічного опису документа доповідач презентував модель побудови онтологічної структури, яка реалізована на основі дерева знань з питань «Україніки».

Про розроблення та впровадження системи авторитетних файлів йшлося у виступі зав. сектору Науково-технічної бібліотеки імені Г. І. Денисенка НТУУ «КПІ» **І. М. Баньковської** «Авторитетні файли: створення та розвиток: досвід Науково-технічної бібліотеки імені Г. І. Денисенка НТУУ «КПІ». Доповідачка детально описала етапи роботи над авторитетними файлами в НТБ, розпочатої у 2016 р., враховуючи такі чинники: технічні можливості АБІС АLEPH 500 щодо ведення авторитетних файлів; вимоги до авторитетних записів, які визначаються стандартами їх ведення (MARC 21 для представлення авторитетних даних, RDA, FRBR); особливості організації та ведення багатомовних авторитетних файлів. І. М. Баньковська розповіла про отриманий ресурс – понад 5 тис. авторитетних записів, про труднощі, які виникали в процесі роботи, окреслила шляхи їх подолання.

Розробленню системи авторитетних файлів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського присвятила свою доповідь «Місце авторитетної роботи в пріоритетних напрямках діяльності наукової бібліотеки» наук. співробітник НБУВ **О. В. Ісаєва**. Вона розкрила функції авторитетних файлів та етапи їх формування, розповіла про функціонування в НБУВ Групи формування національних баз даних авторитетних записів, яка здійснює авторитетну роботу зі створення авторитетних файлів «Імена осіб», «Найменування організацій». У рамках роботи над корпоративними проектами «Наука України: доступ до знань» та «Науковці України» Група забезпечує функціонування файлів авторитетних записів в АБІС для представлення інформації про вищі навчальні заклади, наукові установи, наукових співробітників, які мають власні видання або виступають у ролі редакторів, укладачів у виданнях, зображених в ЕК НБУВ та інших бібліотек. О. В. Ісаєва відзначила, що встановлені в довідково-авторитетному записі зв'язки між іменами науковців і найменуваннями установ з усіма можливими формами найменувань у різні періоди часу, в яких працюють вчені, дають унікальну можливість реалізації авторитетної роботи в різних проектах, а також створення корпоративної бібліотечної наукової мережі у веб-середовищі.

Під час обговорення доповідей І. М. Баньковської і О. В. Ісаєвої представник Британської бібліотеки **О. В. Керзюк** поділилася з присутніми на секції досвідом роботи з авторитетного контролю та створення авторитетних файлів у Британській бібліотеці. Вона

наголосила на важливості такої роботи, обґрунтувала необхідність співпраці у цій сфері бібліотекарів різних країн світу.

Низку доповідей було присвячено новим технологіям та формам електронного інформаційного обслуговування користувачів. Зав. відділу НБУВ, канд. іст. наук **Н. Ю. Каліберда** у доповіді «Бібліотечні послуги в електронному середовищі наукової бібліотеки» охарактеризувала комплекс електронних послуг НБУВ, спрямованих на задоволення інформаційних потреб наукових співробітників, аспірантів, викладачів та студентів вишів. Основними серед них є: інформаційно-бібліографічний сервіс «Віртуальна довідка»; інформаційні ресурси «Тематичний інтернет-навігатор»; «Джерела наукової інформації»; «Наукові реферативні огляди». Доповідачка детально проаналізувала функціональні можливості кожної бібліотечної послуги, їх характерні риси та ознаки. Було наголошено, що всі інформаційні ресурси користуються попитом у користувачів, зважаючи на комплексний підхід, який дає їм змогу за одним пошуковим запитом отримувати релевантну інформацію з усіх інформаційних ресурсів. Активне використання представлено-го комплексу електронних послуг підтверджує їх ефективність. А це, відповідно, передбачає постійне поповнення інформаційної складової вже існуючих ресурсів, упровадження на їх основі нових форм інформаційного обслуговування для забезпечення інтегрованого доступу до наукових ресурсів та інформації вітчизняним вченим.

Зав. сектору НБУВ **Н. В. Добра** у доповіді «Джерела наукової інформації для забезпечення інтегрованого доступу до зарубіжних та вітчизняних наукових ресурсів» детально охарактеризувала інформаційний ресурс «Джерела наукової інформації», зокрема мету його створення та джерелознавчу базу. Основними критеріями оцінки та відбору ресурсів для формування розділу «Джерела наукової інформації», на думку дослідниці, є: змістовне наповнення, наявність повнотекстової, бібліографічної, реферативної інформації. За словами Н. В. Доброї, ця інформація знаходить подальше відображення у навігаційно-пошуковому апараті ресурсу. Статистичні дані звернення до ресурсу (понад 5 тис. користувачів, 46 тис. інформаційних запитів) свідчать про його популярність серед користувачів та необхідність постійного поповнення його інформаційної складової.

Мол. наук. співробітник НБУВ **Є. О. Корнілова** у доповіді «Тематичні наукові реферативні огляди: практика формування та перспективи» проаналізувала інформаційний ресурс, що формується відділом технологій дистанційного обслуговування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Доповідачка розповіла про вибір тематики для наукових оглядів, процес їх наповнення та оформлення. Даний ресурс забезпечує користувачам зручний доступ до повнотекстових ресурсів за гіпертекстовими посиланнями у бібліографічних описах. Перспективою розвитку цього напрямку електронного науково-інформаційного обслуговування, як заповнила **Є. О. Корнілова**, є вивчення інформаційних потреб наукової аудиторії користувачів і соціально значущих тем для формування плану підготовки реферативних оглядів.

Всі виступи викликали підвищений інтерес у слухачів та жваве обговорення проблем, пов'язаних з організацією корпоративної взаємодії бібліотек, державною підтримкою впровадження проектів, особливостями формування системи авторитетних файлів у різних бібліотеках.

Катерина Лобузінна,

д-р наук із соц. комунікацій,

директор Інституту інформаційних технологій НБУВ

Людмила Коновал,

наук. співробітник НБУВ